

Sveikas, septintoke!

Tavo rankose lietuvių kalbos užduočių sąsiuvinis. Esi šaunuolis, kad sieki įtvirtinti gramatikos žinias, nes kuo benorėtum tapti užaugęs – mokslininku, gydytoju, karininku, astronautu, – pirmiausia privalai būti raštingas.

Sąsiuvinyje yra 11 temų. Pirmoji skirta šeštos klasės, o paskutinė – septintos klasės kursui pakartoti. Visos parengtos pagal *Atnaujintą lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo bendrąją programą* (2016 m.).

Kiekvienoje temoje po 10 užduočių. Daugelyje jų pavartoti lietuvių liaudies išminties perliukai: juokingi priežodžiai, taiklios patarlės, pašmaikštavimai. Pats pamatysi, kaip juose minties įtaigą sustiprina gausybė sinonimų, metaforų, palyginimų, frazeologizmų! O kiek atrasi Tau negirdėtų lietuviškų žodžių! Linkiu ne vieną jų įsiminti ir praturtinti savo kalbą, žodyną. Amžių patikrinta senolių išmintis pravers bet kur.

Šiandien labai svarbu naujoves derinti su tradicijomis. Neturime teisės pamiršti savosios tautosakos, senolių išminties, kalbos ir literatūros šaknų. Todėl pirmoji kiekvienos temos užduotis – lietuvių liaudies sakmė arba padavimas. Čia reikės įrašyti trūkstamas raides ar sudėti skyrybos ženklus. Kai kurie padavimai Tau jau žinomi, kai kurie – negirdėti. Bet įsimink juos, kad galėtum ir kitiems papasakoti, nes tautosaka – tai tikrasis mūsų tautos turtas, neįkainojamas lobis. Jei padavimai sudomins ir norėsi sužinoti daugiau, – skaityk www.vaikams.lt.pdavimai.

Kiekvienos temos paskutinės užduoties tekstas apie naujausius mokslo atradimus ir išradimus. Nustebsi, kaip toli į praeitį ir ateitį žvelgia pasaulio mokslininkai! Atlikdamas užduotis sužinosi, kad teleskopai iš tiesų yra laiko mašinos, kad esame giminės su visais Žemės gyventojais, kad bitės geba skaičiuoti, kad jau yra išrasti prietaisai, atpažįstantys žmogaus veidą minioje. O gal tau įdomu, kas pasaulyje mažiausias ar tobuliausias? Ką valgysime po 20 metų? Kuo grasina meteorai? Atlik užduotis ir viską sužinosi. Jei susidomėsi – skaityk mokslo ir technologijų naujienas www.mokslon.lt.

Retesnių žodžių reikšmės pateiktos, bet jei aptiksi nesuprantamų žodžių – jų reikšmių ieškok „Lietuvių kalbos žodyne“ (www.lkz.lt) arba „Tarptautinių žodžių žodyne“ (www.zodziai.lt), rašybą tikslinkis „Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“ (lkiis.lki.lt).

Atlikdamas užduotį stenkis surinkti 10 taškų. Kad būtų smagiau dirbti, turėk ryškių spalviklių – teks nuspalvinti žodžių dalis, žodžius ar sakinius, – spalvos daro gyvenimą ryškesnį ir linksmesnį! Daugiausia galimų vienos temos taškų – 100. Atlikęs visas užduotis rasi taikytinas rašybos taisykles ir nuorodų į internetines svetaines. Galėsi patikrinti ir įsivertinti. Pagal lentelę apskaičiavęs taškus sužinosi savo pasiekimų lygį ir pažymį. Atsakymus rasi prie leidinio anotacijos www.sviesa.lt.

Linkiu smagiai ir įdomiai rinkti šimtukus!

Autorė Auksė Petruševičienė

Turiny

- 1 6 klasės kurso kartojimas ir įgūdžių įtvirtinimas / 4
- 2 Įvardžių rašyba / 9
- 3 Skaitvardžių rašyba / 14
- 4 Veikiamosios rūšies dalyvių rašyba / 19
- 5 Neveikiamosios rūšies dalyvių rašyba / 24
- 6 Pusdalyvių rašyba / 29
- 7 Padalyvių rašyba / 34
- 8 Veiksmažodžių neasmenuojamųjų formų vartojimas ir rašyba / 39
- 9 Prieveiksmių rašyba / 44
- 10 Vientisinių, sudėtinių sakinių ir tiesioginės kalbos skyryba / 49
- 11 Kartojimas / 54

1

6 klasės kurso kartojimas ir įgūdžių įtvirtinimas

I. ATLIK UŽDUOTIS

1

Įrašyk praleistas raides.

Padavimai

Apie Lietuvos vardą

„Lietuvos ir Žemaičių Didžiosios Kunigaikštystės metraštyje“ teigiamas, kad kunigaikštis Kernius apie 1040 m. ne tik įkūrė pirmąją Lietuvos sostinę Kernavę, bet ir sugalvojo Lietuvos vardą.

Ten, kur valdė Kernius, žmonės, kurie tuo metu gyveno kito pusė Vilijos, grojo žuoliniais ragais. Kernius tą krantą savo lotyniška kalba vadino *litus*, o ragus, kuriuos pūtė, – *tuba*. Tų žmonių kraštą, sudėjęs *krantą* ir *ragą*, savo kalba lotyniškai pavadino *Lituba*. Paprasti žmonės nemokėjo lotyniškai ir ėmė vadinti *Lietuva*.

Legendos ir padavimai byloja, kad kunigaikštis Kernius pagal pagoniškus papročius buvo sudegintas, o pelenai išbarstyti ant pilkalo.

(Parengta pagal <https://www.vaikams.lt/padavimai/apie-lietuvos-varda.html>)

/10 taškų/

2

Įrašyk praleistas raides – e arba (i)a.

Šaltkšnis (*krūmas*); kapitulacija (*pasidavimas nugalėtojui*); žandnos (*žandų plaukai*); geltklė (*prieskoninis augalas*); simulacija (*melagingas tikrovės vaizdavimas*); džzas (*muzikos rūšis*); trupmėna (*mažesnis už vienetą skaičius*); lpsusas (*didelė kvaila klaida*); vėjlis (*silpnas vėjas*); Rzanė (*Rusijos miesto pavadinimas*).

/10 taškų/

3

Įrašyk ir nuspalvink sudurtinių žodžių jungiamąsias balse.

Erdvėlaivis, naktėgonė (*naktinis gyvulių ganymas*), darbmetis, tarpkaris, galvėgalis, lednešis, darbštalas, žinraštis, pusšalis, prekėvietė.

/10 taškų/

4

Įrašyk praleistas raides. Nuspalvink daiktavardžių priesagas.

Metalinis lau tuvas; aštrus grė tuvas; paskutinis de tukas; dokumentų se tuvas; darbų pabai tuvės; pieštukų dro tukas; plaukų se tukas; žvakės da tis; laiminga bai tis; rimta din stis (*priežastis*).

/10 taškų: už kiekvieną teisingai įrašytą raidę ir kiekvieną teisingai pažymėtą priesagą po 0,5 taško/

5

Kurie daiktavardžiai yra tikriniai, kurie – bendriniai? Nurodyk rodyklėmis.

BALTIJA
LIETUVIS
LIETUVA
SALOMĖJA
UŽSIENIS

Tikriniai
daiktavar-
džiai

BILIŪNAS
GYVENVIETĖ
TEATRAS
BURATINAS
ALĖJA

Bendriniai
daiktavar-
džiai

/10 taškų/

6

Kuriose įvardžiuotinių būdvardžių galūnėse reikia nosinės raidės, kuriose ne? Įrašyk raides ir nurodyk rodyklėmis.

kantri ją mokytoją
ištikim jam draugui
įdom jį filmą
dosni jai šeimininkei
šilt jų kraštų

Nosinė
raidė

žydr jame vandenyne
plači ja gatve
miel jam seneliui
šauri sias mokines
balt jame sniege

Nereikia
nosinės
raidės

/10 taškų/

7

Įrašyk priešdėliuose praleistas raides – a arba a, į arba i.

S moningas, s mplaikinis, s ndūrinis, s žiningas, s lyginis, spūdingas, žval-
gus, ndėlinis, takingas, manomas.

/10 taškų/

9

Parašyk įvardžius reikiama forma.

1. Kas (savęs) giria, (tas) perkūnas spiria. 2. (Koks) galva, (toks) ir kalba. 3. Kur (savas) šunys pjaunasi, ten svetimas uodegos nekišk. 4. (Kas) pasėsi, (tas) ir pjausi. 5. (Tu) klausia apie ragaiši, o tu kalbi, kad avinai išgaišę. 6. (Savas) ašara sūri, o svetima tik šlapia. 7. Naktį (visas) katės pilkos.
/10 taškų/

10

Įrašyk įvardžių galūnes.

Mokslo atradimai ir išradimai

Mokslininkai atskleidė laimingo gyvenimo paslaptį

Naujosios Zelandijos mokslininkai 32 metus stebėjo 804 asmenų gyvenimą, sekdami j _____ sveikatą, vaikų raidą, vis _____ šeimos narių tarpusavio santykius, vaikų elgesį su bendraamžiais, pažangumą mokykloje ir kt. Remdamiesi š _____ sukauptais duomenimis, specialistai pateikė išvadas apie tai, kok _____ žmonės jaučiasi laimingi.

Pasirodo, laimingo gyvenimo pamatas – geri vaiko santykiai su tėvais ir kit _____ šeimos nariais bei draugais vaikystėje. Įdomu, kad vaikų pažangumas mokykloje neturėjo jok _____ reikšmės laimės pojūčiui vėliau gyvenime. Laime mokslininkai laikė žmogaus harmonijos su jį supančiu pasauliu jausmą, pozityvias kovos su išgyvenimais strategijas, socialinę sąveiką ir adekvačią¹ žmogaus savivertę. Tok _____ ilgalaikio tyrimo rezultatai vienareikšmiškai patvirtino teigiamos bendravimo patirties vaikystėje ir gerovės sulaukus vyresnio amžiaus sąsają.

Tyrimo autoriai pataria tėvams daugiausia dėmesio skirti vaiko gebėjimui plėtoti gerus tarpusavio santykius su kit _____ žmonėmis, pabrėždami, kad vaiko mokymosi pažanga š _____ požiūriu yra antraeilės svarbos (*šit _____ straipsnelį perskaityk sav _____ tėvams*).

¹**Adekvatus** – atitinkamas.

(Parengta pagal <http://www.mokslon.lt/mokslininkai+atskleide+laimingo+gyvenimo+paslapti>)

/10 taškų: pasikartojančius žodžius skaičiuok kaip vieną/

II. PASITIKRINK

Jei abejoji, ar teisingai atlikai visas užduotis ir surinkai 100 taškų, perskaityk taisykles, grįžk prie užduočių ir ištaisyk klaidas.

- / Prisimink asmeninių ir savybinių įvardžių linksniavimo ypatumus (*manęs, mane, mūsų* ir kt.).
- / *Keletas* yra vyriškosios giminės įvardis, giminėmis nekaitomas.
- / Sudurtiniai įvardžiai rašomi kartu (*kažkas*), o išlaikę visą veiksmažodžio *žino* šaknį – atskirai (*kažin kas*).

- / Žodis *nekoks* yra būdvardis, *ne koks* – dalelytė ir įvardis. Žodis *užtai* yra prieveiksmis, *už tai* – prielinksnis ir įvardis.
- / Įvardžiutiniai įvardžiai linksniuojami taip pat, kaip įvardžiutiniai būdvardžiai (žr. 1 temos taisykles).

Apie įvardžių rašybą rasi internete:

- <https://bit.ly/2znS97X>,
- <https://bit.ly/2hUfpQE>,
- <https://bit.ly/2OVG8LO>.

Žodžių rašybą pasitikrink

„Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“

(<http://lkiis.lki.lt/dabartinis>).

Nežinomų žodžių reikšmių ieškok

šiose ir kituose žodynuose:

„Lietuvių kalbos žodyne“

(www.lkz.lt),

„Tarptautinių žodžių žodyne“

(www.zodziai.lt).

III. ĮSIVERTINK

Užduotys	Taškai	Surinkai taškų	Pasiiekimų lygis									
			nepatenkinamas			patenkinamas		pagrindinis			aukštesnysis	
1 užduotis	10		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2 užduotis	10		0–14	15–24	25–34	35–44	45–54	55–64	65–74	75–84	85–94	95–100
3 užduotis	10											
4 užduotis	10											
5 užduotis	10											
6 užduotis	10											
7 užduotis	10											
8 užduotis	10											
9 užduotis	10											
10 užduotis	10											
Iš viso	100											